

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖАНРУ КАЗКИ ТА ФЕНТЕЗІ

Решитько А. Д

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – канд. філол. наук, професор Кобякова І. К.

Багато років ідуть суперечки про вплив мистецтва, зокрема літератури, на свідомість і підсвідомість людини, і в контексті цих дискусій часто згадуються жанри, що сформувалися в ХХ столітті. Але, щоб говорити про вплив сучасних так званих "не реалістичних" жанрів, треба визначитися з поняттями.

Отже, казка – це оповідний, часто народнопоетичний, твір про вигадані особи і події, здебільшого за участю чарівних фантастичних сил". Таким чином, і казка, і фентезі, і фантастика можуть бути означені цим визначенням. Окрім того, найчастіше, особливо коли твір пишеться на перетині жанрів, критики і літературознавці не відокремлюють фентезі від фантастики.

Визначення жанру фентезі зазвичай взагалі не дається або обмежується перекладом з англійської "*fantasy*" – фантазія, вміщуючи в жанр фентезі все, що може бути створене уявою автора[1, 78].

Зупинимося докладніше на характеристиці цих жанрів. Деякі вчені вважають, що чарівна казка і фентезі - це один і той самий жанр художньої літератури. На мій погляд, це твердження абсурдне, оскільки, попри їх схожість, це принципово різні жанри. Семантику чарівної казки можна інтерпретувати, враховуючи її міфологічні джерела. Це все та ж сама міфологічна семантика, хоча вже відірвана від племінних вірувань, вона прийняла певну поетичну умовність, а також випробувала зрушення від космічного до соціального і індивідуального. Наприклад, найважливіша міфологічна опозиція «високий / низький» має в казці не космічний, а соціальний сенс.

Чарівна казка зображає найважливіші символи, мотиви і сюжети міфів. Основні процеси перетворення міфу в казку відбуваються за допомогою деритуалізації і десакралізації, тобто ослаблення суворої віри в істинність міфічних «подій», розвитку свідомої вигадки, втрати етнографічної конкретності, заміни міфічних героїв звичайними людьми, міфічного часу - казково-невизначеним, за рахунок ослаблення або перенесення уваги з колективних доль на індивідуальні, з космічних на соціальні, з чим пов'язана поява ряду нових сюжетів і деяких структурних обмежень.[2, 156]

Фентезі як самостійний жанр художньої літератури сформувався на початку ХХ століття. Він являє собою вигадані ментальні конструкти, об'єктивовані в фантазійно-ігровій діяльності, яка демонструє необмежений політ авторської фантазії і є їх типологічними характеристиками. Ілюзорне невпізнання вигаданих конструктів визначається відсутністю у них денотата в навколишньому, дійсному світі. [1, 80]

Фентезі поєднує в собі ознаки як чарівної казки, так і міфу, але трансформовані, переосмислені лінгвокреативною особистістю. Перерахуємо ознаки, які дають змогу розмежувати поняття чарівної казки і фентезі:

1) в чарівній казці відбувається переосмислення реальності, передача в зашифрованому вигляді стародавніх знань і народної моралі; фентезі декларує чистий відхід від реальності в уявний світ;

2) казкові герої в моральному плані мають чітке забарвлення - «добро» і «зло»; у фентезі це забарвлення розмите;

3) чарівна казка має в своїй основі чітку композицію (експозиція, зачин, розвиток сюжету, кульмінація, розв'язка) і сюжет; у фентезі така композиція відсутня;

4) казкові або міфологічні «сценарії», які використовуються у фентезі, не є сюжетом твору в цілому.

Перераховані вище ознаки дозволяють стверджувати, що чарівна казка і фентезі є самостійними жанрами магічного дискурсу, в основі яких лежить магія, фантазія і чари, вони будуються на вигадці, що реалізується в мові за

допомогою системи архетипів, символів, персонажів і семантичних просторів.

1. Могілей І. Міфопоетичні параметри «магічного реалізму» у творчості американських письменників-романтиків ХІХ століття / І. Могілей // Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки». – 2013. – № 5 (258). – С. 77-85.
2. Ячменьова М. М. Магічний реалізм як дискурс постмодернізму / М. М. Ячменьова // Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка. – 2006. – № 26. – С. 155-158.

Решитько, А. Д. Лінгвістичні особливості жанру казки та фентезі [Текст] / А. Д. Решитько, наук. кер. І. К. Кобякова. // Перекладацькі інновації: матеріали ХІ Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 19-20 березня 2021 р. / Редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. - Суми: СумДУ, 2021. - С. 107-109.

Автор розглядає визначення фантастичного лінгвокультурного типажу як впізнаваного образу у творах фентезі, наділеного надприродними якостями, окреслює понятійний компонент типажу «герой», виокремлює загальні характеристики героя фентезі як найпоширенішого типу протагоніста творів цього жанру, а також надає його мовні особливості

Ключові слова: фентезі; герой; монотіф; лінгвокультурний типаж; герой-воїн; шляхетний герой; маленький герой.

Автор рассматривает определение фантастического лингвокультурного типажа как узнаваемого образа в произведениях фэнтези, наделенного сверхъестественными качествами, определяет понятийный компонент

типажа «герой», выделяет общие характеристики героя фэнтези как самого распространенного типа протагониста произведений этого жанра, а также предоставляет его языковые особенности.

Ключевые слова: фэнтези; герой; мономиф; лингвокультурный типаж; герой-воин; благородный герой; маленький герой.

. Common peculiarities of the typical hero in the English-language fantasy texts include certain positive physical and personal characteristics which an average reader would prefer to possess, such as: physical (or magic) power, dexterity, external attractiveness, quickness of wit, readiness to self-sacrifice, kindness, charity, justice.

Keywords: fantasy; hero; monomyth; linguocultural character type; warrior-hero; noble hero; small hero